

שיר הבוקרים // מילים: יעקב אורלנד // לחן: מ. אורלי-נוזיק

Musical score for 'The Bakers' (Mnaiyot B'nei HaEved) with lyrics in Hebrew. The score is written in 4/4 time with a key signature of one flat (B-flat). It consists of 8 staves of music. The lyrics are:

עַרְבָּה - רָה - פֶּה - בּוֹקֵרִים - עֵין - קַח - אֵיזוֹן - רְכִיבֵנוּ - רְכִיבֵנוּ - רְכִיבֵנוּ - רְכִיבֵנוּ - רְכִיבֵנוּ - רְכִיבֵנוּ - רְכִיבֵנוּ - רְכִיבֵנוּ - רְכִיבֵנוּ - רְכִיבֵנוּ

שיר הבוקרים

מילים: יעקב אורלנד

לחן: מ. אורלי-נוזיק

שְׂדֵה בּוֹקֵר, שְׂדֵה שְׁלוֹם, הֶעוֹר!
 סָל נְתִיבוֹת הָרָה!
 כִּי אֲתָה הַמַּעוֹז לְדוֹר
 בֵּן מִרְדּוֹת בֶּן הַפְּרָא.

זֶמֶר הַבּוֹקֵרִים יַעֲלֶה וְיִבְקַע
 עַל רַחֲלִים וְאַיִלִים וְעַל צֶמֶר,
 וְתִזְרַח הַחֲמָה וְתִשְׁקַע
 וְיִוָּסֵף לְקַלַּח הַזֶּמֶר.

עַרְבָּה, עַרְבָּה, עֲנִי!
 אַל יִכְסֶף רֶדֶם!
 נַחֲדָשׁ נֵא, אֵת וְאַנְי,
 אֵת יְמִיךָ בְּקֶדֶם.

הוּ, הוּ, הוּ...

עַרְבָּה, עַרְבָּה אֵין קֶץ,
 עֵין הַבּוֹקֵרִים תָּרַה,
 לֹא עַרְעֵר, לֹא דִרְדֵר, לֹא עֶץ,
 רוּחַ בֶּא הַמַּדְבָּרָה.

זֶמֶר הַבּוֹקֵרִים יַעֲלֶה וְיִבְקַע
 עַל מִרְחָבִים אֲבוּדִים עַד אֵין גְּמֹר,
 וְתִזְרַח הַחֲמָה וְתִשְׁקַע
 וְיִוָּסֵף וְקוֹלַח הַזֶּמֶר.

עַרְבָּה, עַרְבָּה, אֲלָמוֹן,
 שָׁנוֹת אֲלָפִים קֵמוּ,
 הַבּוֹקֵר עַל גֶּב טוֹס קְדֶמוֹן
 בְּדַרְכֵיךָ שֶׁנְּשָׁמוּ.

הוּ, הוּ, הוּ...

דצ'ו' אַרְאָע'י אַנְזֵלָה יֵבִינוּ זֶה זֶה בִּישְׁחוֹן וְזֶה זֶה צִבָּא.

כֹּאן לַבֵּית הַנְּעִימָא, בָּאִים לְדַבֵּר עַל הַחֲלוּם,
 עַל חֲדֵיעַת יִשְׂרָאֵל כִּפִּי עִכְלוֹנוּ הַיֵּינוּ רוֹצִים אֶתְהִיָּה.

פירושי מילים

עֲרָבָה - שם נרדף למדבר, מקום שומם

עֵין הַבּוֹקְרִים - גם עינם של הבוקרים וגם עין בוקר הנחל

תְּרָה - חוקרת, מחפשת

עֲרָעֵר - סוג של עץ ממשפחת הברושים. גם סמל לאדם בודד וערירי בביטוי "כערער בערבה"

תְּרָדָר - מצח קוצני הצומח ברחבי הארץ. מוזכר בתנ"ך מספר פעמים

יִבְקַע - יחצה

אֵין גְּמָר - אין סוף

קוֹלַח הַזְמָר - זורם, שוטף, מתגלגל, מתמשך הזמר

אֶלְמוֹן - כותבי פזמונים נוהגים לעתים להמציא מילים לצורך השיר והחרוז. בשיר הבוקרים של יעקב אורלנד שרים "ערבה, ערבה, אלמון", חרוז לקדמון במשמעות אלמוני ואילמות. אורלנד גם המציא את המילה "הגדודנים". מתוך מאמר במעריב **NRG** - "מילים עלומות בזמר" - הבלשנית פרופ' אורה שורצולד מאוניברסיטת בר אילן: [HTTP://NRG.WWW/HTML.ART2/337/853/47/ONLINE/IL.CO](http://NRG.WWW/HTML.ART2/337/853/47/ONLINE/IL.CO)

בּוֹקֵר - מגדל בקר

סוּס קֶדְמוֹן - סוס עתיק

סַל נְתִיבוֹת הָרֶהָ - לסלול דרכים בהר

מַעוֹז - מקום מבוצר, גבורה, חוזק, סלע גדול

בֶּן מִרְדוּת - בן המורד

בֶּן הַפָּרָא - חסר תרבות, חמור הבר

רַחֲלִים - רחל - כבשה בוגרת

אֵילִים - איל - הזכר בכבשים

לְקַלַּח - לזרום

אֵל יִכְסֵף רַדָּם - תרדמה לא תכסה אותך

בְּקָדָם - כמו פעם, בתקופה קדומה

השיר כפי שנכתב במקור:

ערבה, ערבה אין קץ,

עין הבוקרים תרה,

לא ערער, לא דרדר, לא עץ,

רוח בא המדברה.

קום, בוקר! ודהר ופשוט!

קום ועלה הרה!

והצלף והנף השוט

ואלף עדרי-פרא.

זמר הבוקרים יעלה ויבקע

יא-הו, יא-הו, על מרחב ללא גמר,

ותזרח החמה ותשקע

ומוסיף וקולח הזמר,

ערבה, ערבה, אלמון,

שנות אלפים קמו,

הבוקר על גב סוס קדמון

בדרכים שנשמו.

זמר הבוקרים יעלה ויבקע

יא-הו, יא-הו, על בקר ובני-צמר,

תזרח החמה ותשקע

ויוסיף לקלח הזמר.

ערבה, ערבה, עקרב,

שנות אלפים יוקדת,

הבה הב - נחדש יחדיו

את ימינו כקדם.

אפרים קציר
נשיא בין השנים
1973 - 1978

”

אחד הדברים הכי חשובים בתפקיד זה לעמוד על הערכים
והזדמנות הנקייה על בית נעיא ישראלי

“

חזור לתוכן עניינים

נולד בוורשה שבפולין להורים אנשי תיאטרון. מגיל צעיר למד מוזיקה ונגינה בכינור. בשנות השלושים עלה ארצה עם הוריו ושני אחיו הצעירים ממנו, גבריאל ובן-ציון. בארץ שמר את שם המשפחה, נוזיק, בפולנית: סכין קטן, אולר, ומכאן תרגום שמו לעברית: אולרי-נוזיק. בתל אביב מצא את פרנסתו כנגן ואחר כך כמנהל תזמורת בקפה "פינגוויין". אהב במיוחד מוסיקת גא'ז וניגן בסקסופון ובקלרינט בבתי קפה. את הפסנתרנית הצעירה של התזמורת, יהודית פרידמן, נשא לאישה. אביו, יצחק נוזיק, סופר ובימאי, הוזמן בשנת 1933 לכתוב לתיאטרון הסטירי "המטאטא", והחל מתכנית ל"שנקראה" "המנון לתוצרת הארץ" לעמנואל הרוסי, היה לו "המטאטא" לבית. הוא הלחין את יצירותיו הראשונות "מילא" ו"זהירות הדרך בתיקון" לנתן אלתרמן ועוד שירים: "נגן לי זמר קטן", "עת הבלליקה מנגנת", "נהיה כזוג יונים", "את ואני", "לא לא לא", "זוהו ועוד, שבוצעו בפי הזמרים של אז: יפה ירקוני, ישראל יצחקי, שמשון בר-נוי ושושנה דמארי.

בשנות המדינה הראשונות, אחרי מלחמת העצמאות, עסק מרדכי במכירת ספרים כסוכן נוסע ברחבי הארץ, תוך כדי נדידה מיישוב ליישוב. אז גם נאלץ למכור את הפסנתר של אמו, את הסקסופון והקלרינט, ונאלץ להיפרד גם מהכינור.

התחברותו של דוד בן גוריון לשדה בוקר השפיעה עליו רבות, וכשהלחין את "שיר הבוקרים" ("ערבה, ערבה...") הקדיש את השיר ל"זקן". השיר נכתב בסוף 1953 והיה לפריצת דרך בזמר העברי ולחלק מהרוח הישראלית החדשה של ראשית שנות החמישים. באותן שנים הלחין גם את "סמדר", "בין כרמי תמנתה", "אל אילת", "במרחבי לכיש" ו"חפצי-בה", שיר מיוחד שנכתב הרבה לפני "שיר הבוקרים" - שיר שתפס את רוח המדבר והנגב - היה "הגמל" למילותיו של אחיו, בן ציון נוזיק, שהכיר ברגליו את ארץ ישראל והיטיב לתארה.

מרדכי אולרי-נוזיק הלחין את המוזיקה לסרט "רחל", שיתף פעולה עם מנחם גולן, שעבד עם תיאטרון הילדים "תילוף", שלייד מרכז המורים והגננות, והלחין מוזיקה לעשר הצגות ילדים ביניהן: "הברווזון המכוער", "הטיסה לירח", "עוץ לי גוץ לי" (הרבה לפני הקאמרי), "הציפור הכחולה" ו"במבי", שלסצינת מלחמת הצבאים בהצגה הקדיש יצירה לפסנתר. את מיטב שיריו הקליט עם הזמרת טובה פרדו בתקליט "מי זה כאן? מה זה כאן?" עוד הלחין: מסכת מאת זאב דומיניץ לחגיגות העשור של אילת "גד וענת נוסעים לאילת"; מוזיקה לחגיגות היובל לקיבוצים מסדה ונווה איתן; קובץ משירי לין קיפניס; שיר של דן אלמגור הצעיר, "מי הירדן זורמים" שהוקלט על ידי יפה ירקוני; וגם נתגלגלה לו הזכות להלחין את שירו של הנשיא זלמן שז"ר "יום של דממה", שבוצע בכנס מקהלות של בתי הספר בתל אביב. מרדכי אולרי-נוזיק נפטר בתל אביב ב-20 באוקטובר 1981.

על השיר (מתוך אתר "זמרשת")

השיר נכתב בשנות החמישים והוקדש ל"זקן", דוד בן גוריון.

בשיר מתוארת הערבה כמקום שומם בו אין כלל צמחיה: "לא ערער, לא דרדר, לא עץ". במקום מנשבות רוחות מדבריות. המרחבים עצומים ואבודים וניתן לראות את זריחת החמה ושקיעתה. ישנו משחק מילים סביב המילה בוקר - עין בוקר, שדה בוקר והבוקרים עצמם.

עין הבוקרים - נחל בוקר הזורם באזור קיבוץ שדה בוקר.

קיבוץ שדה בוקר

ההתיישבות בשדה בוקר החלה כחוזה חקלאית בנגב. הרעיון להקמת חווה באזור זה היה של מתנדב אמריקאי אשר לחם בארץ במסגרת מלחמת העצמאות - בדמיונו ראה חווה כדוגמת חוות בוקרים בטקסס. לאחר תום הקרבות החלה להתגבש קבוצה של חברים מאותה היחידה, ששאפו להקים חווה בנגב אשר תהווה יסוד להבנה כי ניתן וצריך לקיים התיישבות באזור המדברי והלא מיושב. לאחר סיורים רבים שערכו בנגב, נבחר האזור. בשנת 1949 פנתה הקבוצה למוסדות בבקשה לעזרה בהקמת היישוב, אך ללא הצלחה מרובה.

בשנת 1951 נרקמה במשרד החקלאות תכנית להקמת נקודות התיישבות ניסיוניות בנגב. חברי הקבוצה המקורית, שבינתיים התפזרה, חברו שנית והחלו לגבש תכניות לעלייה על הקרקע. הפעם זכתה הקבוצה לתמיכת הסוכנות היהודית ומשרד החקלאות. במאי 1952 הוקמה ההתיישבות כקואופרטיב חקלאי, ללא שיוך פוליטי. לפרנסתם עסקו חברי הקבוצה בחקלאות ובפיתוח המדבר, באגירת מים, בכריית מחצבים, באירוח ובשמירה. אורח חייהם הזכיר אורח חיים קיבוצי במאפיינים מסוימים כגון תחומי העיסוק. הרכוש, לעומת זאת, נותר בבעלות פרטית.

המצב הביטחוני הרעוע באזור נתן אותותיו גם בחברי הקבוצה. כמה מהם נהרגו בעימותים עם הברואים תושבי האזור ובמארבי ירי לכבישים. עקב כך הגיעה למקום מחלקה מהנח"ל, שמנתה כ-60 חיילים, אשר הגדילו באופן משמעותי את מספר החברים. בשנת 1954 הגיעה לחווה מחלקה נוספת של הנח"ל. לאחר תום שירות החיילים, חיפשו חברי הקבוצה בני גרעין מתנועה לא מפלגתית אשר יסכימו להישאר במקום גם לאחר שירותם הצבאי. בהמשך הגיע למקום גרעין של תנועת "הצופים" אשר הביא לפיתוח ענפים חדשים במשק: הקמת מוסך, מסגרייה, נגרייה ונטיעת מטע אפרסקים. באוקטובר 1955 החליטו חברי הקבוצה כי שדה בוקר יהיה קיבוץ לא רק באורח חייו אלא גם באופן רשמי.

יצחק נבון
נשיא בין השנים
1978 - 1983

”

לקחת את כל ההמון האנטי הזה ולהפוך אותו לעם מאובטח,
זה פלא אנטי.

” אני גאה במערכת המשפט ואכיפת החוק שבזכות ביטחון
ולא שטיחות את העובדות.

הצעה לפעילויות

פעילויות תוכן

- קראו את שני השירים וסמנו בשניהם את המשפטים שאינם זהים.
- קראו את השירים וסמנו בכל הבתים את המילים הקשורות ל"בוקרים". הסבירו למה הכוונה בכל פעם בה מופיעות המילים.
- סמנו בשירים את המילים העוסקות בצמחייה ובבעלי חיים. נסו להסביר את השינוי בסוגי בעלי החיים בשני השירים.
- בשיר הראשון, בבית השני, מופיע המשפט: "ותזרח החמה ותשקע/ ומוסיף וקולח הזמר". בבית החמישי מופיע משפט דומה עם שינוי קל: "ותזרח החמה ותשקע/ ויוסיף לקלח הזמר". הסבירו את ההבדל ואת משמעותו.
- כיצד אתם מדמיינים לעצמכם את המקום בו מתרחש השיר? נסו לתאר את השיר ונפויו בציור.
- מי הם המנהיגים בשיר זה? נמקו.

פעילויות במוזיקה

מבנה השיר

- קראו את מילות השיר הראשון והשלימו:
השיר מורכב מ _____ ו _____ חוזרים.
בבתים _____ השורות האחרונות חוזרות
המילים ב _____ הפזמונים החוזרים
(שתי, אינן זהות, בתים, פעמיים)
כתבו את מבנה השיר:

(בית, בית, בית, בית, פזמון, פזמון)

- האזינו לשיר בביצועים הבאים:

שיר הבוקרים:

1. בביצוע המקורי: שלישיית ערבה (אריק לביא, שמעון ישראלי, צבי בורודו) - "יין ישן"

[HTTP://JNUL.HUJI.AC.IL/DL/MUSIC/YOM/HSONGS.HTM](http://jnul.huji.ac.il/dl/music/yom/hsongs.htm)

2. בביצוע אריק סיני:

[HTTP://WWW.YOUTUBE.COM/WATCH?V=SLTXNSQGEOS](http://www.youtube.com/watch?v=SLTXNSQGEOS)

3. בביצוע ישראל יצחקי:

[HTTP://WWW.YOUTUBE.COM/WATCH?V=_S5K8XVVA4](http://www.youtube.com/watch?v=_S5K8XVVA4)

- איזה עיבוד וביצוע מתאים יותר למילות השיר? נמקו.
- איזה מילים/הברות מופיעות בשיר ואינן מופיעות במילות השירים?
- איזה משפטים בשירים חוזרים על עצמם פעמיים?

מבנה מוזיקלי

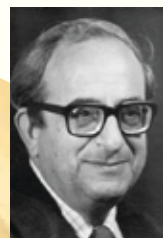
- השלימו:

היחידה המוזיקלית מורכבת מ _____ חלקים. בחלק הראשון מנגינת שתי השורות האחרונות חוזרות _____ . יחידה מוזיקלית זו מופיעה _____ פעמים בשיר. היחידה המוזיקלית השניה מופיעה _____ (ארבע, פעמיים, שלוש פעמים)

- סמנו באות א' את היחידה המוזיקלית הראשונה, באות ב' את היחידה המוזיקלית השנייה וכתבו את מבנה השיר.
- האם המבנה המוזיקלי זהה למבנה הספרותי של השיר?

אבל אני שואל מה המזופת מאתה נותן לעם?, מה הדוגמא?

יצחק נבון
נשיא בין השנים
1973 - 1978

ראיתי איך מציגים בעיה, איך מתלבטים בה ואיך פותרים אותה.